

Udfordringer på pensionsområdet

Torben M Andersen
Institut for Økonomi
Aarhus Universitet

Nationaløkonomisk Forening, 4. september 2017

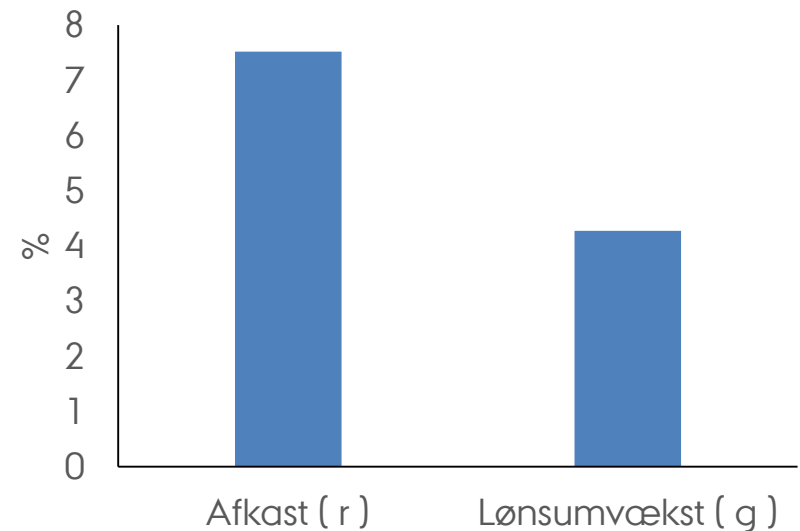
Grundprincipperne i det danske pensionssystem

- Fordeling: minimumsstandarder for ældre
 - Forbrugsudglatning (dækningsgrader)
 - Forsikring
 - Levetid
-
- Offentlige pensioner (PAYG)
 - Private/opsparingsbaserede pensioner (Fundet)

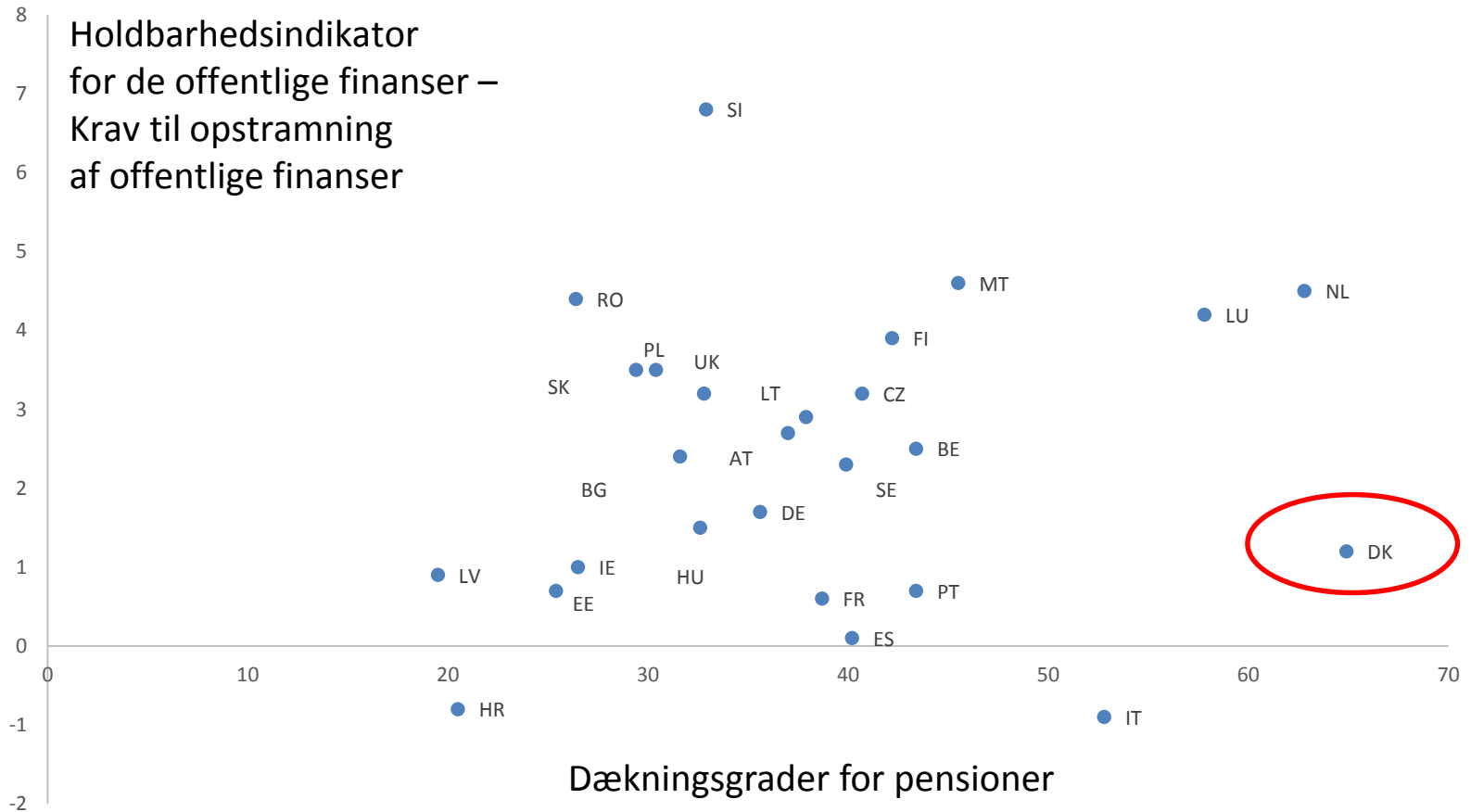
Fordele ved fundet system

- Højere afkast:
 - PAYG: implicit afkast = vækstrate af lønsum
 - Fundet: markedsafkast
- Mindre forvridninger
- Implementeringsproblem – tager lang tid at opbygge

Markedsafkast (r) og vækstrate (g)
Danmark, 1987-2011

Det danske system i international sammenligning

EU fremskrivning

Obligatorisk pensionsopsparing: adfærdsimperfektioner

- "Underopsparing"
- Myopia: fremtiden "undervægtes"
- Moral hazard: "velfærdssamfundet tager sig af en"
- Løsning: obligatorisk pensionsopsparing
 - Crowding-out: opfattes som "overopsparing", anden fri pensionsopsparing fortrænges
 - Hvis muligt: øge aktuelt forbrug (tidligere tilbagetrækning)

Obligatorisk pensionsopsparing: markedsimperfektioner

- Livrenter: informations- og selektionsproblemer
 - Manglende markeder eller prisfastsættelse \neq non-fair pricing
 - Annuitetsparadoks: utilstrækkelig opsparing i livrenter
 - Løses med obligatoriske ordninger – ”pooling”
ligevægt inden for risikoklasser; fair-pricing
- Lavere omkostninger (lave akkvisitions/markedsføringsomkostninger)
- Governance?

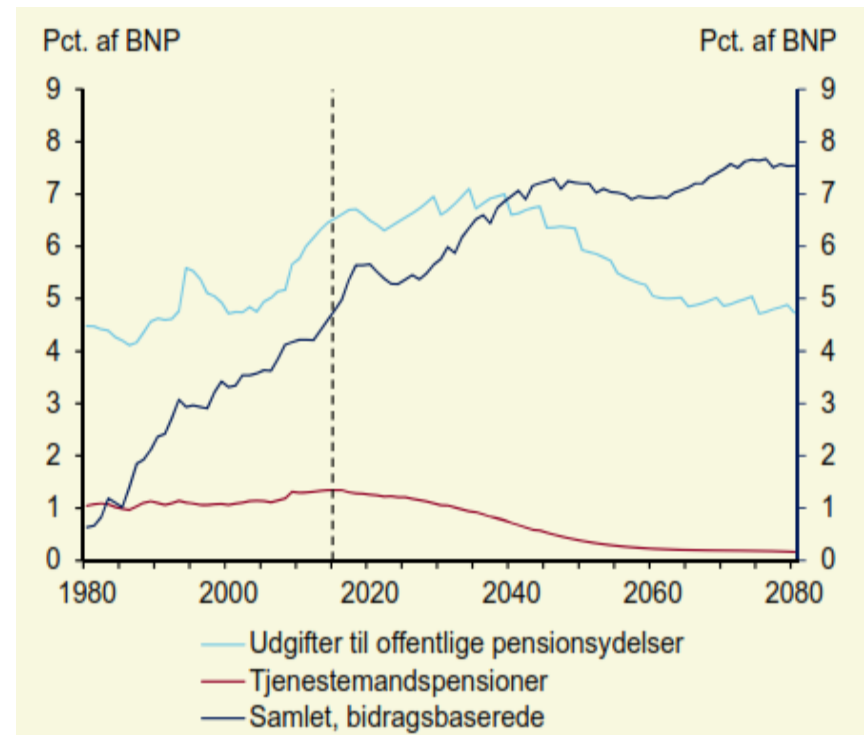
Fra principper til praksis

- Alle sparer op – restgruppen?
 - Overførselsmodtagere
- Arbejdsdelingen mellem det offentlige system og private pensioner
 - Fordeling/forsikring vs. incitament
- Transition: fra overvejende PAYG til overvejende Fundet pensionssystem

Pensionssystem under modning

- Gradvis opbygning af de opsparingsbaserede ordninger
 - Senere tilbagetrækning
- Store generationsforskelle
 - Sammensætning af pension (offentligt/privat)
 - Dækningsgrader
- Arbejdsdeling mellem offentlige og private pensioner ændres
 - Pensionist \neq økonomisk svag
- Offentlige finanser aflastes
 - Kontrafaktisk: samme dækningsgrader

Udgifter til folkepension og boligydelse samt udbetalinger fra arbejdsgiveradministrerede pensionsordninger

Pensionspolitikken – reformretning?

- Understøtter reformer
 - Privat pensionsopsparing for alle, for hele livet
 - Senere tilbagetrækning
 - Målretning af offentlige pensioner - fordeling
 - Gennemskuelighed
- Pensionsområdet er påvirket af en lang række "reformer"
 - Skatteområdet: fradragsværdi/beskatning ved ind- og udbetalinger
 - Mellemskat, topskat, beskæftigelsesfradrag.....

Skattereform 2009/ Forårspakke 2.0	Der indføres et loft over indbetalinger til ratepensioner 100.000 kr. (2010)	Øget fokus på "lange" opsparingsprodukter Øget målretning
Finanslovsaf- tale 2012	Loft over indbetalinger til ratepensioner, kr. 50.000 (2013)	Øget fokus på "lange" opsparingsprodukter Øget målretning
Skattereform 2012	Øgede tillæg Ændret satsregulering af overførsler (- ældrecheck) Pensionstillæg - kompensation for den afdæmpede regulering	Øget målretning/modregning
	Ophør af kapitalpensioner	Øget fokus på "lange" opsparingsprodukter
	Aldersopsparing (kr. 27.600)	Ændret beskatning ETT til TTE Mindre målretning/modregning Mindre fokus på "lange" opsparingsprodukter
Aftale 2017	Aldersopsparing – aldersafhængige grænser	Mindre målretning/modregning Øgede incitamenter til opsparing sidst i arbejdslivet og til senere tilbagebetaling Mindre fokus på "lange" opsparingsprodukter
	Forhøjet udbetalingsperiode for ratepensioner (maks. 30 år)	Mere fokus på "lange" opsparingsprodukter (skift livrente-ratepensioner)
	Mulighed for hurtigere udbetaling af opsat pension	Mindre fokus på "lange" opsparingsprodukter
	Pensionsudbetalingsalder harmoniseres med efterlønsalder	Mindre individuel fleksibilitet

Beskatning ETT vs. TTE

- Brud på bruttoprincippet ("global" indkomstbeskatningsprincip)
- Er de ækvivalente?
 - Partielt – ja
 - Generel ligevægt – nej. Dynamisk efficiens – højere provenu under ETT
- Adfærdsmæssige effekter (skatteillusion)
- Binding af provenu: Tids-(in)konsistens
- Transparens/administrativt – to systemer

Samspilsproblemet

- Beskatning + modregningsregler for offentlige ydelser
- Modregning
 - Modregningsgrundlag
 - Modregningssats
- Generel trend i skattereformer
 - Brede baser
 - Lavere (marginale) skattesatser
- Skal løsninger findes inden for skatte- eller ydelsessystemet?

Den gordiske knude i modregningsproblemet

- Målretningsprincip offentlige ydelser – indkomstmodregning
- Opsparing/formue
 - Pensionsopsparing: løbende udbetaling indgår i modregningsgrundlaget (= formuebeskatning)
 - Fri opsparing
 - Finansiell: Positiv nettokapitalindkomst, aktieindkomst over bundgrænse, formuegrænse for ældrechecken
 - Fast ejendom: ejendomsværdiskat

Aldersbetingede tillæg, rabatter m.m. og tildelingskriterier

	Indkomst	Formue ¹	Udgift
Pensionstillæg	x		
Særlige tillæg:			
Supplerende pensionsydelse	x	x	
Boligydelse	x	x	x
Helbredstillæg	x	x	x
Personlige tillæg	x	x	x
Skattelovgivning:			
Nedslag i ejendomsværdibeskatning	x		x
Indefrysning af ejendomsskat			x
Anden lovgivning:			
Licens, pas, offentlige transportmidler, befordringsgodtgørelse.	(x)		(x)
1) Værdi af pensionsopsparring, friværdi i egen bolig indgår ikke i formueopgørelsen			

Effekter af beskatning og modregning

- Indkomstskat (proportional): τ
- PAL-skat: t
- Modregningsssats: m
- Konstant afkast r
- Tilbagetrækningsalder: T

- Pensionsformue

$$W_T = \sum_{i=1}^T [1 + r(1 - t)]^{T-i} s_{T-i}^p$$

- Pension (livrente)

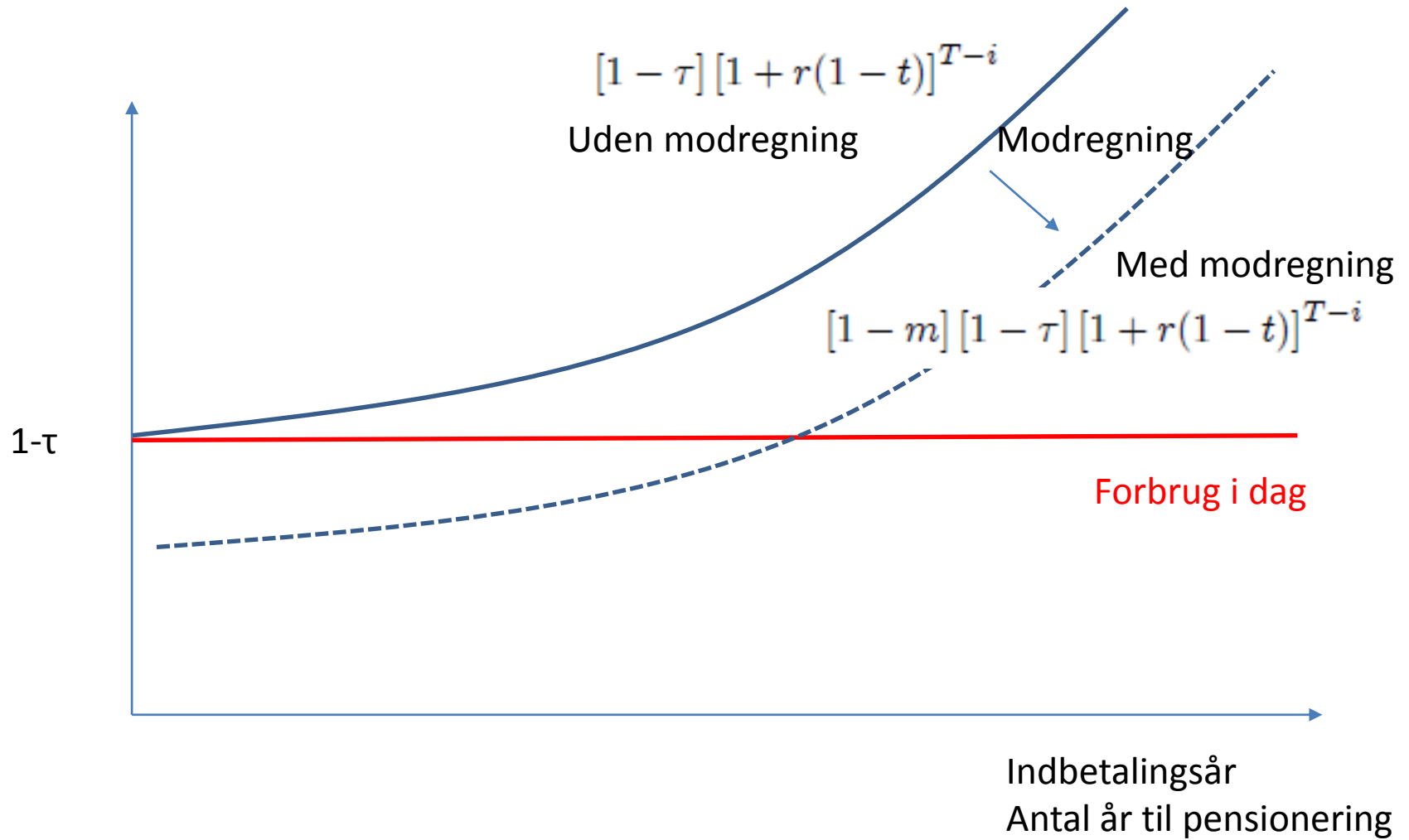
$$p = \chi(\pi, r(1 - t))W_T$$

- Effekt på pension af øget opsparing ved alder $T-i$ (modregning)

$$\frac{\partial p}{\partial s_{T-i}^p} = [1 - m][1 - \tau][1 + r(1 - t)]^{T-i} \chi(\pi, r(1 - t)) > 0$$

Tidsafhængighed

Bidrag til pensionen

Kan "forskelsbehandlingen" fjernes?

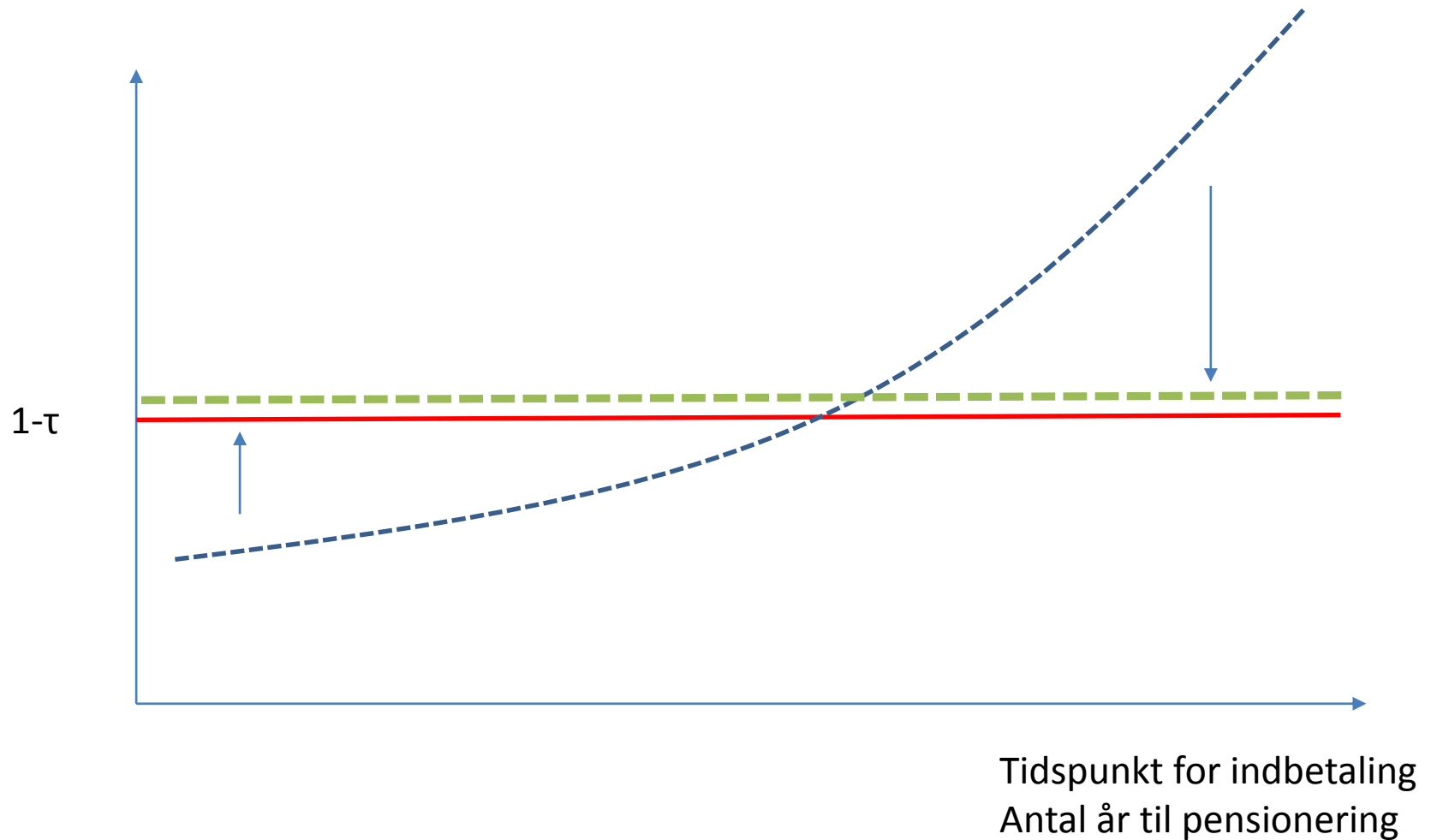
- Samme effektive modregning af alle opsparingsbidrag
- Muligt med aldersafhængig modregning
- Implikerer modregning af akkumuleret afkast!
- Pensionen efter modregning bliver afkastuafhængig

$$[1 - m_{T-i}] [1 + r(1 - t)]^{T-i} = c$$

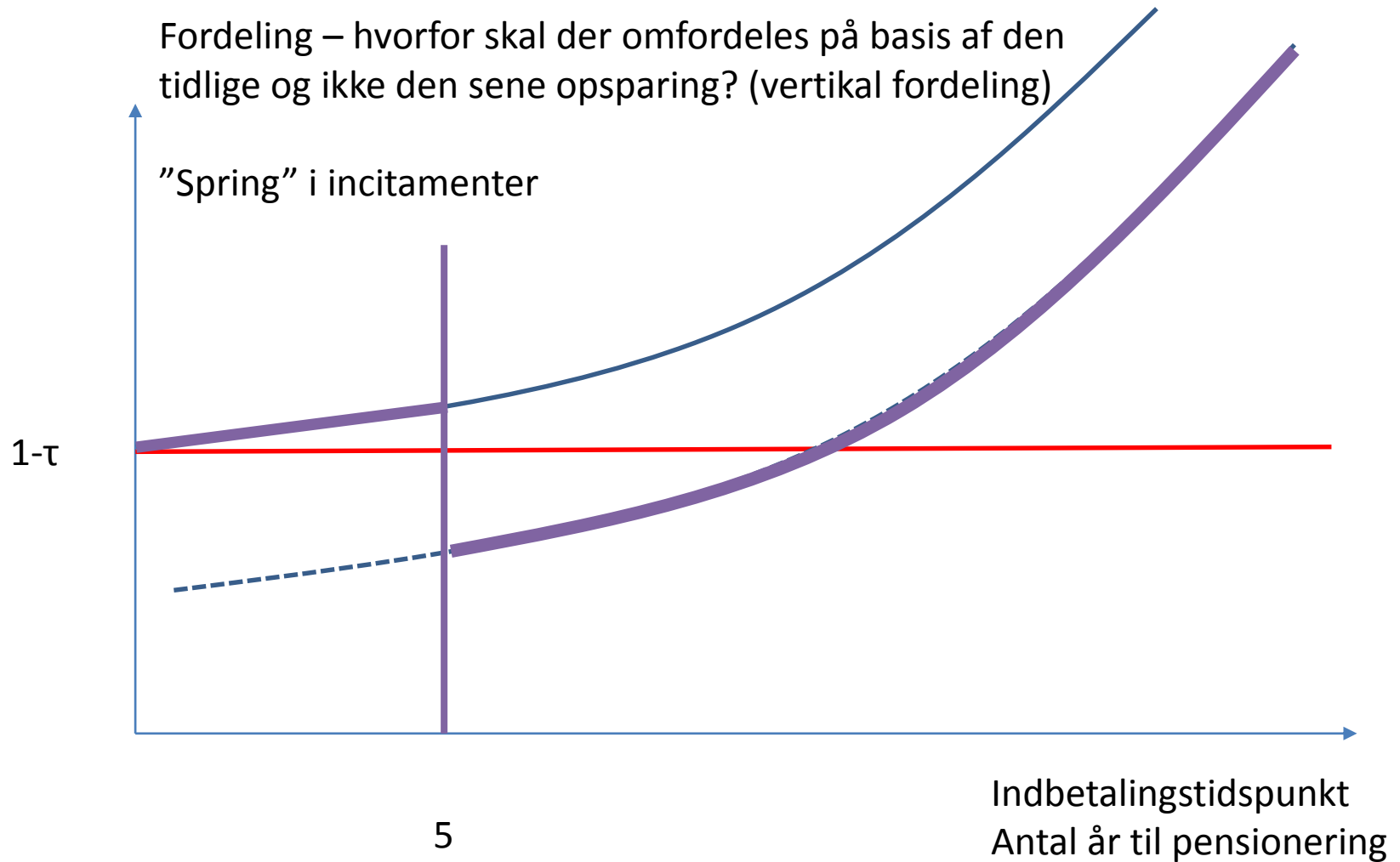
Formue efter modregning:

$$\sum_{i=1}^T [1 - m_i] [1 + r(1 - t)]^{T-i} s_{T-i}^p = c \sum_{i=1}^N s_{T-i}^p$$

Samme effektive modregning uafhængigt af indbetalingstidspunkt

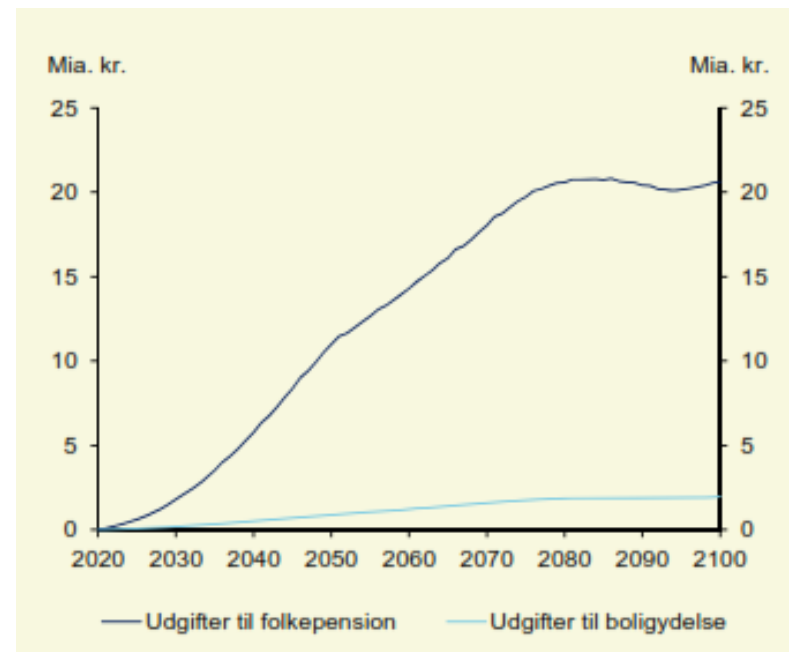
Aldersopsparing – indbetalinger de sidste 5 år inden folkepensionsalder

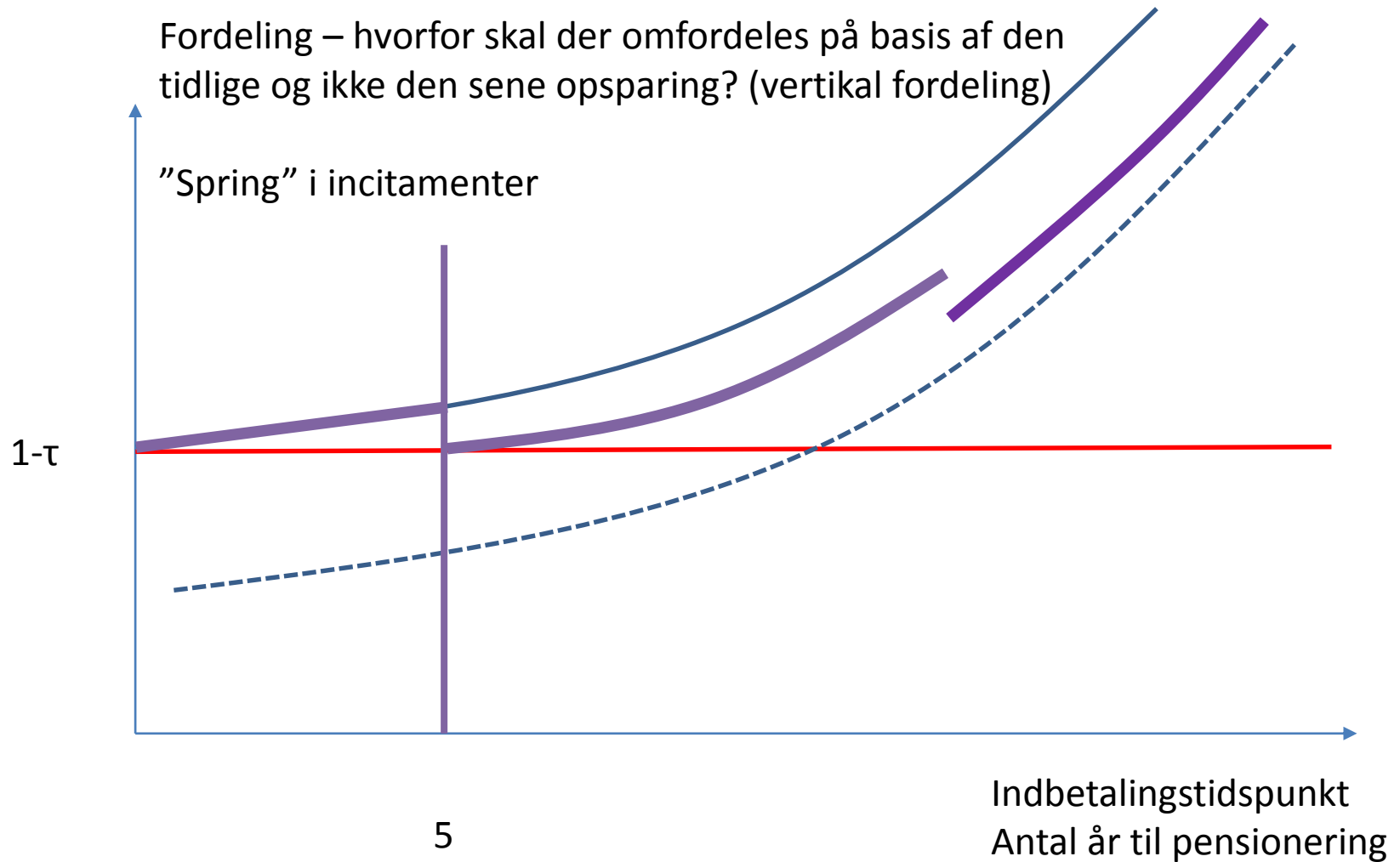
Alderspension

- Fordeling: sondring mellem "tidlig" og "sen" opsparing?
- Vertikal fordeling – personer med samme pension, men forskellig modregning
- "Spring" i incitament
- Mindre fokus på livslange opsparingsprodukter
- Øget belastning af de offentlige finanser

Stigning i offentlige udgifter til folkepension og boligydelse i risikoscenarie med generel omlægning til aldersopsparing

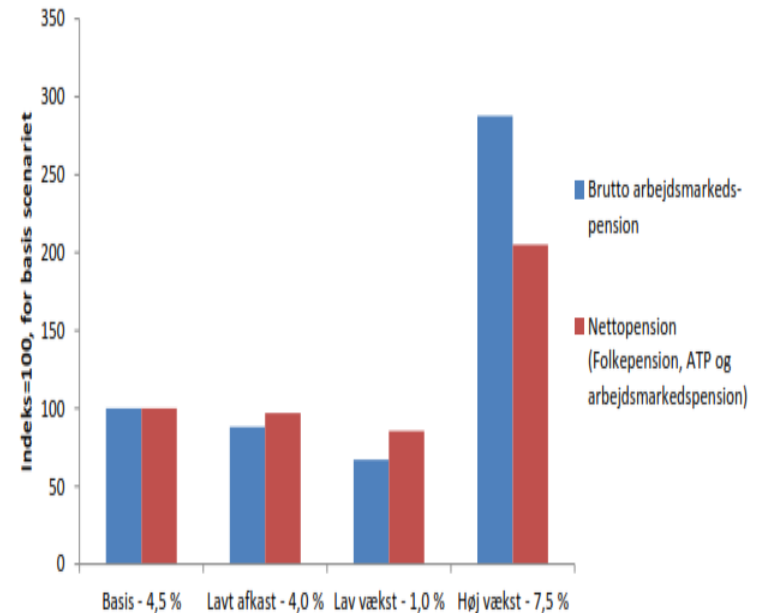
Aldersopsparing + fradrag for pensionsindbetalinger

Betydning af afkastvariationer brutto vs. nettopensioner

- Markedsrenteprodukter
– individualisering af risiko?
- Implicit risikodeling
 - Variationer i beskæftigelse
 - Afkast
- Asymmetrisk risikodeling – gevinster vs. tab

Figur III.11: Pensionsberegninger for 1. år som pensionist under forskellige afkastantagelser.

Note: Modellen beregner pensionsopsparing for en person som har en indbetalingsperiode på 40 år. Udgangspunktet er en enlig person som i 2012 tjener 350.000 kr. før skat og indbetaler 15 % af sin løn til en privat pension. Den private pension investeres med en årlig omkostningsprocent på 1,0 % med et maksimum på 10.000 kr. 25 % af de løbende bidrag anvendes på risikoydelser. Indbetalinger til ATP investeres med en årlig omkostningsprocent på 0,38 % og 100 kr. (2012) bruges hvert år på risikoydelser.
Kilde: ATP 2012.

Samspilsproblemet

Status quo - reaktioner

- Øget "optimering" givet reglerne
 - Rådgiveransvar
 - Sammensætning af pensionsprodukt (alderspension, liv/rate; forsikring + andet)
 - Tidlig tilbagetrækning
- Bidragssatser
 - "Frit valg" i overenskomsterne (stigende udbredelse og omfang)
 - Kan opbakningen blive svækket?

Frit valg – FTF området

- 40% af ansatte i kommuner og regioner har en fritvalgsordning (løn eller pension)
 - 4/5 udbetales som løn, 1/5 som pension
- Lærerne – default er lønudbetaling: 13% har aktivt valgt pensionsindbetaling
- Forhandlingskartellet – default er pensionsindbetaling: 5% har aktivt valgt lønudbetaling

Industriens overenskomst

- Obligatorisk pensionsbidrag: 12%
- Bidrag til fritvalgskonto øges til 4%
 - Default er IKKE pension
- 5 år før folkepensionsalder:
pensionsindbetalinger kan tilgå fritvalgskonto
til finansiering af seniorferiefridage eller
arbejdstidsreduktion!

Sammenfatning

- Pensionssystemet har en hensigtsmæssig grundstruktur
- Reformretningen er uklar
 - Sammenblanding af principper
 - Komplexiteten øges
- Samspilsproblemet – opstår pga. fordelingshensyn. Kan ikke løses uden at tage fordelingsdiskussionen